

Ustanovitev posebnega sklada OZN za pomoč nerazvitim državam

V skladu z resolucijo zadnjega zasedanja generalne skupščine so se te dni začele na sedežu organizacije Združenih narodov zadnje priprave za organiziranje posebnega sklada OZN za pomoč nerazvitim državam. Čeprav bo obseg delavnosti tega sklada za zdaj omejen na področje tehnične pomoči in razvoja, je to vendarle prvi korak do uresničenja zamisli, za katero so se nerazvite države zavzele že več let. Na vseh zasedanjih ekonomskega socialnega sveta in generalne skupščine so te države veliko storile, da bi popularizirale idejo posebnega sklada kakor tudi, da bi zavrile argumente nasprotnikov njegove ustanovitve. Dolgoletna prizadevanja nerazvitih držav se tako končno približujejo konkretnemu uresničenju.

Izvor zamisli o posebnem skladu in razpravljanje v OZN

O vprašanju mednarodnega finansiranja razvoja nerazvitih držav po OZN so razpravljali že prva poveljna leta. Na četrtem zasedanju generalne skupščine, a nato tudi na naslednjih zasedanjih, je jugoslovanska delegacija skupno z delegacijami nekaterih drugih nerazvitih držav predložila v tem smislu nekatere predloge, ki tedaj niso našli na razumevanje. Ideja o ustanovitvi posebne finančne institucije, katere naloga bi bilo nudenje pomoči nerazvitim državam zaradi pospešenja njihovega gospodarskega razvoja, je dal indijski zastopnik V. T. R. V. Rao, tedanji predsednik podkomisije OZN za gospodarski razvoj. Predlog tega znanega indijskega ekonomista, ki je bil predložen 1. 1949, je bil izdelan samo v temeljnih potezih. Čeprav ta prvotni predlog ni bil sprejet, so temeljne koncepte tega predloga služile kasneje kot izhodišče za nadaljnjo obdelavo načrta o ustanovitvi in delovanju posebnega sklada. Pri vseh razpravljanjih pa je predlog o ustanovitvi takega sklada našel na odpor večine razvitih držav. Razpravljanja so našla na velike ovire zato, ker bi bile morale biti prav te države tiste, ki bi vplačevale svoj prispevek v sklad.

Posebna spodbuda za nadaljevanje in poživitev razpravljanj o istem problemu je bila študija skupine izvedencev OZN z naslovom »Ukrepi za gospodarski razvoj premalo razvitih držav.« Skupina izvedencev, ki je prevzela izdelavo te študije, je bila dolžna (po resoluciji 250 gospodarskega socialnega sveta OZN) izdelati sporočilo o stanju brezposelnosti in premajhne zaposlenosti v nerazvitih državah in o ukrepih na nacionalni ter internacionalni ravni, ki bi bili potrebni, da bi se brezposelnost in premajhna zaposlenost zmanjšali. Obsežno gradivo in dokumentirana analiza sta pripeljali avtorje te študije do sklepa, da so možnosti za zbiranje akumulacije v samih nerazvitih državah pičle in da je za pospešitev njihovega razvoja neizbena mednarodna pomoč. Čeprav se je v tej študiji razpravljalo tudi o vprašanju razširitve

izvoza zasebnega kapitala, je vsebovala vrsto argumentov, ki so opozarjali, da je organiziranje posebne finančne institucije, ki bi v obliki pomoči ali posojil podpirala uresničenje načrtov nerazvitih držav, nujno.

Omenjena študija je bila kot poročilo predložena na šestem zasedanju generalne skupščine 1. 1951. Po dolgem razpravi-

Resolucija XII. zasedanja generalne skupščine OZN

Nasprotovanje nekaterih razvitih držav, predvsem ZDA, Anglije in Kanade, da bi ustanovili posebni sklad, je zelo oviralo pospešitev dela in realizacijo tega načrta. Te države so najprej nastopale z argumentom, da je taka zamisel nerealna in da je v nasprotju z njihovo koncepcijo zasebnega finansiranja. Izkušnje v povojnem razdobju pa so pokazale, da tuj zasebni kapital, tako po svojem obsegu kakor posebno zaradi smeri svojega gibanja ne more prispevati k odpravi zelo ostrih in globokih nesorazmerij v svetovnem gospodarstvu. Kasneje so kot najvažnejši argument navajali pomanjkanje finančnih sredstev zaradi velikih izdatkov za oborožitev in vezali s tem svoj pristop k skladu na razorožitev. V tem smislu je ameriška delegacija podala na VIII. zasedanju generalne skupščine tudi svečano deklaracijo. Ob vztrajanju nerazvitih držav, ki so se mu pridružile tudi nekatere razvite evropske države (Nizozemska, nato Norveška in druge skandinavske države, kasneje pa tudi Francija) je vprašanje organiziranja posebnega sklada ostalo na dnevnem redu vseh zasedanj gospodarskega socialnega sveta in generalne skupščine OZN.

Na XXIV. zasedanju gospodarskega socialnega sveta sredi 1. 1957 so razpravljali o poročilu posebnega odbora, ki je na prejšnjem zasedanju generalne skupščine (1. 1955) dobil nalogo, da zbere odgovore posameznih vlad glede organiziranja, strukture in delovanja sklada, kakor tudi, da analizira zbrana mnenja. Odbor 16 članov, v katerem je bila prav tako zastopana Jugoslavija, je predložil poročilo ekonomsko socialnemu svetu. Poročilo je bilo usmerjeno k iskanju rešitev za pomoč nerazvitim državam s skromnejšimi sredstvi, kakor se je v začetku računalo. Prvotna zamisel je namreč bila, da naj bi sklad začel z 200 do 250 milijoni dolarjev in da bi se usmeril k podpiranju finansiranja tako imenovane gospodarske infrastrukture (prometnih zvez, energetike, žol, bolnišnic, namakalnih del itd.). Čeprav so bili mnenja, da tudi taka vsota ne bo zadostovala za zadovoljitev najbolj nujnih potreb nerazvitih držav, so se predlagalci poročila v danem položaju, zaradi odpora najbolj bogatih držav, usmerili k omejitvi obsega delovanja sklada. Po tem predlogu naj bi se sredstva sklada uporabljala za tehnološke in geološke raziskave, za ustanavljanje centrov za pospeševanje delovne storilnosti, za izobraževanje kadrov v javni upravi itd. Ekonomsko socialni svet je enodušno sprejel resolucijo, ki je terjala neposred-

ljanju je skupina nerazvitih držav, med katerimi je bila tudi Jugoslavija, predlagala resolucijo, ki je terjala od ekonomskega socialnega sveta, naj predloži na prihodnjem zasedanju generalne skupščine izdelan predlog za ustanovitev posebnega sklada, ki bi nerazvitim državam nudil finančna sredstva v obliki breplačne pomoči ali ugodnih dolgoročnih kreditov.

Delo pri izdelavi konkretnega predloga v ekonomsko socialnem svetu je bilo precej komplicirano. Z njim je bil zaposlen poseben odbor 9 članov, med katerimi je bil tudi naš zastopnik Leo Mates. Poročilo tega odbora je posebno važen dokument, v katerem so podrobno izdelane koncepte in mehanizem delovanja posebnega sklada za pomoč nerazvitim državam.

no ustanovitev sklada. Za resolucijo je glasovalo 15 članov od skupnih 18. Tako velika večina je pomenila dokončno afirmacijo zamisli o posebnem skladu, ki je niso mogli več zavracati niti najbolj vztrajni nasprotniki.

Razpravljanja na XII. zasedanju generalne skupščine so ustvarila možnost za nekatere kompromise, tako da je bila resolucija o ustanovitvi sklada izglasovana soglasno. Res je bilo delovanje sklada po tej resoluciji omejeno na področja aktivnosti, ki spadajo pod pojem »tehnične pomoči«, storjen pa je bil prvi korak k realizaciji zamisli, ki ima nedvomno bolj daljnosežne perspektive. Že v omenjeni resoluciji je bilo naglašeno, da bo vprašanje razširitve področja aktivnosti postavljeno na dnevni red, brž ko bodo v ta namen na voljo večja sredstva.

Pot k uresničenju ideje o posebnem skladu je bila dolga in polna ovir. Najbolj bogate države, predvsem ZDA, so dvomile v operativno učinkovitost sklada in opravičevale svoje nasprotovanje z velikimi izdatki za oborožitev. To pa ni oviralo ZDA, da ne bi samostojno ustanovile poseben sklad za kreditiranje ostalih držav na bilateralni podlagi. Težnja, da bi vprašanje pomoči rešili na bilateralni podlagi, je redno obsegala tudi željo po gospodarskih in političnih koncesijah držav, ki prejemale pomoč. Enoten glas narodov v generalni skupščini pomeni odsev teženj, da bi se vprašanje finansiranja nerazvitih držav poverilo tej mednarodni ustanovi in izključil vsak gospodarski in politični pritisk.

Sedanje priprave

Sedaj izdelujejo zastopniki 16 držav osnutek poslovnika posebnega sklada za pomoč nerazvitim državam. Nato ga bodo poslali ekonomsko socialnemu svetu OZN, katerega zasedanje se bo začelo prihodnji mesec, zatem pa generalni skupščini, ki se bo sestala septembra letos. Po sedanjem načrtu bi morale razvite države vplačati v sklad vsoto 100 milijonov dolarjev na leto.

Glede na obseg potreb nerazvitih držav je planirana vsota vsekakor zelo skromna. Važno pa je dejstvo, da sta enotno stališče in vztrajnost nerazvitih držav že pripeljali do določenega rezultata. Potreba po učinkovitejših akcijah za odpravo nesorazmerij v svetovnem gospodarstvu bo postajala vsekakor čedalje bolj očitna. To je hkrati tudi eno izmed najvažnejših vprašanj za zagotovitev trajnega miru na svetu.

S. B.